

Dorovský, Ivan

Tradice a současnost v díle Giorgose Seferise

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1974, vol. 23, iss. D21, pp. [123]-130

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107637>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

IVAN DOROVSKÝ

TRADICE A SOUČASNOST V DÍLE GIORGOSE SEFERISE

Ani mezi řeckými literárními historiky není jednotného názoru na počátek novořecké literatury. Jedni jej kladou do začátku 13. století, druzí — a těch je většina — do roku 1453, po pádu Cařihradu. Ať je tomu jak chce, jedno je jisté: novořecká literatura, dědička Homéra, Pindara, Anakreonta, Sapfy, prošla dlouhým a složitým vývojem, dovedla spojit tvůrčí rozmach klasiky i svobodný duch renesance a po celou dobu svého vývoje byla vždycky tam, kde šlo o vyjádření touhy lidu po svobodě.

Velké revoluční epochy obvykle probouzejí a osvobozují duchovní síly lidu. Tak řecká revoluce z let 1821—1829 zrodila hned dva velikány: Andream Kalvose a Dionysiose Solomose.

Jestliže D. Solomos je zakladatelem nové řecké poezie a představuje celou jednu epochu v jejím vývoji vytvořením tzv. Ionské básnické školy, pak romantismus je spojen s tzv. Starou athénskou literární školou, s dílem básníka, satirika a dramatika Alexandra Sutsose (1808—1863), s tvorbou jeho bratra Panajotise Sutsose, Georgiose Zalakostase, Rizose Rangavise, D. Paparrygopulose a řady jiných.

Nové tendence v řecké společnosti vyjadřuje dílo Kostise Palamase, které je opěrným sloupem v novořecké poezii. Jeho lyricko-epická, hluboce filosofická tvorba měla výrazný vliv na spisovatele současníky a následovníky.

Generace, která vstoupila do řecké literatury mezi 1860—1880, vyrostla pod duchovním stínem Palamasovy básnické tvorby. Zformovala se v tzv. Nové athénské literární škole. Byly to především heinovsky laděné idylické a melodické verše Georgiose Drosinise, parnasistická a symbolistická poezie Jannise Gryparise, silné sociální verše Kostase Chadzopulose, Ralise Golfise aj.

Tvůrce této školy spojuje především jazyk, tzv. *dimotiki*, dále výrazný odklon od romantismu, otevření oken všem proudům a směrům jiných evropských literatur. Parnasismus, postparnasismus, symbolismus, nietzscheánství i pokrokové vlivy — od anarchismu po vědecký socialismus — všechny tyto literární, filosofické a sociální proudy a směry se bouřlivě vlévají do řeckého kulturního moře a vytvářejí silné střetnutí myšlenek.

V desetiletí 1910—1920 nebo o něco později vyrostla řada básnických osobností: Stefanos Dafnis, Apostolos Melachrinos, Mirtiotissa, Angelos Sikelianos, Galathia Kazandzakisová, Vasilis Rotas aj. Dvacátá léta dala Řecku tři velké umělce: romanopisce, básníka a esejistu Nikose Kazandzakise, literárního kritika a esejistu Markose Avgerise a básníka a prozaika Kostase Vernalise, který je největším zjevem v současné řecké literatuře.

V neklidné a bouřlivé době třicátých let vstupuje do řecké literatury mnoho nových jmen. Někteří z nich, jako např. prozaik a básník Menelaos Lundemis nebo básníci Jannis Ritsos, Tasos Livaditis, Josef Elija se hned od počátku přihlásili k pokrokovým myšlenkám doby. Jiní, jako Alexandros Baros, Nikos Kovadias, Nikos Papas aj. zůstali dlouho v tradicích individualismu, třebaže vnesli do poezie nové tvary, nový básnický výraz a nové motivy. V téže době objevili se v Řecku také první surrealisté — N. Engonopulos, N. Embirikos a O. Elitis. K nim bychom mohli s některými výhradami přiřadit i Giorgose *SEFERISE*.

Seferis, nositel Nobelovy ceny na rok 1963, zaujímá v nové řecké poezii zvláštní místo. Na básnickém nebi Hellady objevil se poměrně pozdě. První verše tiskne po dovršení třetí desítky svého života. Těm, kteří berou ranou smrt básníků jako téměř něco samozřejmého, může se to zdát, jako něco dvojnásob neobvyklé. Příklad Puškina, Lermontova, Smirněnského, Jesenina, Wolkra a jiných nutí někdy k tomu, vidět kolem jejich tvorby zvláštní aureolu.

Giorgos Seferis, rodák z maloasijské Smyrny (1900—1971), vydal svou příznačně nazvanou sbírku *Obrat* v roce 1931. Pozdní Seferisův vstup do literatury má jednu charakteristickou vlastnost — jeho poezie je zralá a nezná opojnou radost z dětství. Nebylo to náhodou. Seferis se brzy musel rozloučit s dětskými touhami a sny. První světová válka, řecká válečná katastrofa v Malé Asii v letech 1920—1922, která pohřbila naděje řecké buržoazie na Velikou Helladu a způsobilá lidu nezměrné neštěstí, přivolala černé šátky vdov a utrpení tisíců běženců — to všechno zanechalo krvavé stopy v srdci básníka. Vzpomínky na tuto dobu se pak budou často objevovat v jeho poezii.

Pro Seferise je velmi příznačné, že od počátku tvorby se ponořil do sebe a oddal se mučivému účtování s minulostí. V antických tradicích hledal kontinuitu řeckého historického a kulturního vývoje, hledal odpovědi na otázky současnosti.

Odyseovské téma bylo v minulosti zpracováno mnohokrát jak ve světové, tak v novořecké literatuře. Vedle odyseovského motivu v Kavafisově básni *Ithaka* a v Seferisově skladbě *Na cizí verš*, o níž pojednáme dále, vrcholí homérická tradice v novořecké literatuře rozsáhlou epickou básní Nikose Kazandzakise *Odysea*, která se skládá z 33 333 veršů. Ve světové literatuře tato tradice dosáhla vrcholu třídílným románem Jamese Joyce *Ulysses*.

Zmíněná Seferisova báseň *Na cizí verš*, napsaná koncem roku 1931, je replikou na báseň renesančního básníka Joachima du Bellay *Heureu qui comme Ulysse a fait un beau voyage*. S homérovským procitěním je zde podán obraz, vedoucí do hlubin básníkovy srdce. „Odyseův bol“ nutí básníka přemýšlet o Homérovu hrdinovi na moři a zobrazit jej po svém s dojemností lidové písně. Báseň *Na cizí verš* otvírá Seferisovi cestu ke světu Homérovu a k básnickým hodnotám eposu.

Folklórní motiv xeniteie — motiv pobytu v cizině, spojený s touhou po domově, který nacházíme v Homérově Odysseji a jehož typologickou analogii nacházíme v krétské lidové poezii, je v Seferisově *Odyseovi* více než nápadný. Zde se básník osměluje postavit se proti Skylla a Charybdě v nás. Básník se tu podobá onomu vychytralému Odysseovi, který vymyslel dřevěného koně, aby Achaiové dobyli Tróje. Seferis však netouží po slávě Odysseově. Obrací se k bohům a k moudrému Achaiovi, aby mu pomohli zhotovit vlastního dřevěného koně, kterým by dobyl vlastní Tróje. Seferis zkusil hořkost ztráty jednoho pří-

tele za druhým, podobně jako Odysseus, a proto se obrací k moři, aby se na něj usmála modrá nekonečnost a aby poskytla klid jeho rozbouřené duši.

Odysseovská tradice je u Seferise zpracována na jiném základě. Méně homerovsky a více jako legenda o věčném utrpení člověka. Seferisův Odysseus je moudrý lety, bouřemi a mořem, dlouhým cestováním, silný a velký bolestmi a hořkostmi, které prožil. Jeho Odysseus nepil víno z pohárů nesmrtelnosti a zapomenutí v palácích proslulé kouzelnice Kírké a nymfy Kalypsó. Těžká a dlouhá je cesta do vlastního nitra, tak jako Odysseova cesta na Ithaku. Cesta, která odmítá nádheru, nesmrtelnost, krásu a blahobyť, neboť hledá svobodu, hledá vlastní uspokojení. Proto dobývat vlastní Tróju není nijak snadné. I pro bohy olympské to byl úkol mnohdy nesnadný. A přesto básník—smrtelník Seferis se vydal na cestu, aby pokořil vlastní srdce, aby našel cestu k vlastní Tróji. Nebojí se vln rozbouřeného moře a sám se dostává na pustý ostrov poezie. Básník, podobně jako Odysseus slyšel podivnou píseň jasnohlasých, okouzlujících, lichotících a zpěvných Sirén. Stává se dobrovolným zajatcem jejich písně a klidně kráčí ke Skylle a Charybdě, neboť jsou v nás jako věčné prokletí.

Giorgos Seferis je jedním z mála světových básníků, který staví svého dřevěného koně, aby získal moudrost a lstivost Odysseovu. A všechno, čeho dosahuje, klade proti vlčím zákonům společnosti, která po něm žádá podřízení a smíření. Seferisův protest není výrazně sociální. Jeho nespokojenost se životem, s buržoazním společenským řádem však vystupuje v mnoha jeho básních.

Seferisova mytologie je eliptická. Je to zvláštní druh epiky, vyprávění složené z bezprostředních vzpomínek na dějinné události, ze smutných míst starověkých rozvalin a dávných mýtů v našem životě.

Mnozí z kritiků, kteří psali o Seferisově básnické tvorbě, pozastavují se nad tím, že Seferis utíká od života, že se uzavírá do myšlenky, do kouzelné minulosti, kdy Řekové měli co říci světu a diktovali míru věcí. Prý zůstal u starověkých rozbitých sloupů, u ruin minulosti a nechce vidět svět, který jej obklopuje. Ovšem, co znamená Seferisův návrat do minulosti? Není to snad nová Odyssea, kterou se pokusil napsat? Odpověď na tuto otázku by vrhla nové světlo na tvorbu tohoto pozoruhodného básníka, který podobně jako obr Antaios čerpal síly dotekem se svou matkou Zemí. Básníková fantazie i svět minulosti jsou pevně spjatý se zemí, která jej zrodila.

Ostatně, Řecko vždy žilo pod znakem velké minulosti. Řekové nikdy nemohou zapomenout, že jsou potomky těch, s nimiž je spojena nejvyšší civilizace. Jsou národem, o němž B. Engels říká: „Jsme nuceni stále se vracet k výsledkům tohoto malého národa, jehož universální nadání a činnost mu zabezpečila takové místo v dějinách lidského vývoje, na jaké si nemůže dělat nároky žádný jiný národ.“

Osvícení Řekové 2. poloviny 18. století se obraceli k minulosti, aby probudili národní povědomí. Seferis však těžko může být označen za následovatele bourlivého ducha Velentinisova, Solomosova nebo Valaoritisova. Za studií v Athénách a v Paříži byl nadšen slavnou minulostí svého národa, v přísných tvarech klasických děl nacházel klid a uspokojení v rozbouřené době. Seferisova odyssea, třebaže se často formálně opírá o Homéra, je zcela jiná. Je jiná, neboť básník žije v jiné době. Co znamená pochod argonautů, desetiletá trójská válka nebo Odysseovo bloudění před vším tím, co se děje ve světě, v němž Seferis žije?

Seferis se vrací několik tisíciletí do dějin zpět, aby vytvořil mýtus o své době. Odysseus pomohl Achajům dobýt Tróje a před jejich hněvem zůstala jen

spáleniště a ruiny. Seferisův pohled na válku kvůli krásné Heleně je netradiční, zcela nový, vlastní, antimilitaristický, humanistický. V básni Helena se mu podařilo nejlépe spojit minulost se současností, promluvit k nejpalcivějším otázkám dneška řečí dávných mýtů. V sevřeném dramatickém tónu a na základě starého mýtu o Meneláově Heleně vyjádřil básník zklamání i odpor proti anglickým spojencům, kteří v polovině padesátých let našeho století na Kypru vraždili.

Podle jedné z mytologických variant, Helena nikdy do Tróje nevkročila, jak se ve světě traduje od dob Homérových. Helena Trójská nikdy nebyla tou, kterou unesl Paris z Meneláových paláců. To je toliko mýtus. Skutečnost je podle jiné varianty téhož mýtu jiná: Ochránkyně manželství Héra se rozzlobila na Parida, protože označil Afroditu za nejkrásnější a chtěla se mu pomstít. Příležitost se jí brzy naskytla. Když Paris putoval směrem k Tróji se svým božským lupem, Héra zhotovila atrapu, která nebyla k rozeznání od živé Heleny, vzala skutečnou Helenu z rukou Paridových, aniž to zpozoroval a do náručí mu dala atrapu. Skutečnou Helenu pak svěřila egyptskému králi Próteovi. Tak, zatímco Helena-atrapa plula do Tróje, skutečná Helena zůstala v Egyptě, čekajíc jako Penelopa na konec války a na Meneláův návrat.

Jistě, tento mýtus nemohl vytlačit mýtus jiný, vlastně jeho variantu, tu, kterou známe z Euripidovy tragédie. Přesto však má realistické prvky a odpovídá psychologii dnešního Řecka. Právě tohoto realistického jádra využil Seferis, aby si položil otázku: tak tedy Řekové deset let zbytečně bojovali u Tróje? Prolévali krev pro atrapu, pro lež? A v dnešních podmínkách: marně jsme bojovali za svobodu, když naši angličtí spojenci dnes odmítají uznat svobodu kyperského lidu. Tolik krve, tolik lidských obětí, tolik víry kvůli lži o spójnectví? To jsou otázky, které si básník klade:

*na Kypru obklopeném mořem,
kde přialbili, že mi bude připomínat vlast,
přistál jsem s touto bájí,
je-li pravda, že je to báj,
je-li pravda, že lidé nezačnou znova
starou potměšilost bohů;*

*že nějakému jinému, je-li pravda, Teukrovi po letech;
nebo nějakému Aiantovi nebo Priamovi či Ikbě
nebo někomu neznámému, bezejmennému,
který spatřil Skamandra přecházet kostry,
nebude souzeno uslyšet posly,
kteří přicházejí zvěstovat,
že tolik bolu, tolik životů
šlo do propasti
kvůli prázdné košili, kvůli Heleně.¹*

Neopakují se snad znovu a znovu dějiny staré Tróje? Nevedou se snad každé století desítky válek? Básník byl svědkem dvou z nich, které byly nejstrašnější v dějinách lidstva. Co se změnilo za těch několik tisíc let? A nevypráví nám básník o věcech naší přítomnosti, obrací se k rozbitým starým antickým sloupům, které jsou němými svědky toho, co bylo?

¹ Všechny zde citované verše jsou z mého připravovaného výběru z díla G. Seferise. Jsou vybrány z knihy Giorgos Seferis, *Piimata*, 4. vydání, Athény 1963, která vyšla u příležitosti udělení Nobelovy ceny za literaturu G. Seferisovi.

Jedna z rozsáhlých Seferisových skladeb nese název *Kichli*. Charakterizuje ji lakoničnost, eliptičnost výrazu, který zní někdy jako prorocství, jindy jako monolog pronesený ve spánku. Je plná nových a zároveň prostých obrazů, až se někdy zdá těžko srozumitelná. Je plná náznaků, enumerací osob, symbolů, zbožných předpovědí homérovské a antické básnické starověkosti, které básník organicky spojuje se svými myšlenkami a city. Všechny tyto prvky básně přísně spojuje ústřední myšlenka, takže tvoří uzavřený, živý, pevně sevřený celek. *Kichli* představuje jeden z nejlepších básnických výtvorů, jež vytvořila řecká poezie v posledních letech. V odpovědi Robertu Levesqueovi, který básníka žádal o některá vysvětlení, když překládal báseň do francouzštiny, Seferis napsal: „Báseň se nedá psát způsobem, který by někdo popsal. Vysvětlení nezavazuje nikoho — ba ani samotného tvůrce.“

Báseň *Kichli* vznikla za básníkovy pobytu na ostrově Poros o podzimu roku 1946. Poblíž pobřeží vězela v moři malá loď, zvaná *Kichli*, kterou Němci potopili v roce 1941. Kostra lodi napůl vyčnívala z vody. Podle básníkovy fantazie patří tedy dvěma světům — vodě a vzduchu. Nutí tak básníka přemýšlet o dvou podobách věcí — o bílé a černé, o světle a stínu, o životě a smrti.

Seferis nepíše hudební poezii, takovou, řekněme, jako Solomos, Mallarmé nebo Valéry. Struktura básnické skladby *Kichli* nám však bezděčně vnucuje myšlenku hudební skladby. Skládá se ze tří zřetelně samostatných částí a zachycuje tři samostatné motivy. Celá báseň mluví o věcech, o nichž je lépe nevědět, o tragičnu, které naplňuje osud člověka. Básníci však musejí mluvit o tragice našeho života. Co jiného je antická tragédie? Rytmičtý hlas beznaděje, který slyšíme a který nás zavádí do atmosféry smutné velikosti. V podobné atmosféře žije také Seferis.

Tvůrce vysvětluje vznik básně takto: „Loď *Kichli* na pobřeží Attiky nebo Egejského moře, nezáleží na tom, kde přesně. Dům, nezáleží na tom, který, je starý a loď *Kichli* může být kterákoliv loď. Ostatně, měli jsme tolik lodí. Všechny tyto věci tvoří opěrné body, které mi posloužily k tomu, abych popsal řekněme drama, které vzniká v protikladech a ve střetnutích plného světla se životem — mým, mého kraje, našeho světa. To je podstata básně.“²

V druhé části básně promlouvá žena k „ideálnímu“ Elpénorovi, který podle Homéra není příliš moudrý. Elpénór rozvíjí sentimentální rozmluvu se sochami, které zde symbolizují lidská těla, zbavená citu. Elpénórův dialog s Kirké se vlévá do hluku současného života a končí básníkovým hlasem, pronášejícím poslední větu v aischylovském duchu: válka — obchodnice s dušemi“.

*Setmělo se, zavři okna, sedni si,
udělej žaluzie z věřejšího rákosí
a neotvírej, i kdyby klepali a volali sebevic,
stejně už nemají co říct.*

*Vezmi brambořiky, jehličí smrkové,
sasanky z moře, z písku lilie,
ženo, jež ztratila jsi rozum a o ničem nevíš,
slyš, jak kráčí pochod vody, snad pochopíš.*

— Athény. Prudce se vyvíjejí a mění
události, jež otráslý veřejným míněním.

² Andreas Karantonis, *O piitis Giorgos Seferis*, Athény 1963, str. 146—147.

*Pan ministr, stopadesát v pase,
prohlásil: Nemáme mnoho času, je na čase
... vezmi si brambořky ... smrkové jehličí,
lilie z písku ... smrkové jehličí ...
ženo ...*

*... svou ničivostí vládne nad všemi —
válka ...
ta obchodnice s dušemi.*

Druhá část básně se liší od ostatních tím, že vzbuzuje atmosféru scénického divadla, kde mluví muž a žena za svitu měsíce na mořském pobřeží. Dialog postupně přechází v monolog, neboť žena odpovídá postupně jen tu a tam stereotypní větou, která jasně ukazuje na rozdíl mezi krátkozrakým a zúženým pozitivismem současné Kirké a nespokojeným Elpénórem. Všechny Elpénórovy vstupy se dějí způsobem paraboly, jejímž ústředním obrazem a alegorií je socha. Symbol sochy je jedním z nejčastějších a nejucelenějších v Seferisově poezii. Tvůrce tím řeší jednu ze svých základních básnických kategorií — otázku života a smrti. Proto Elpénór v uvedené poémě ujišťuje ženu, že „sochy — to jsme my“, život člověka pokračuje i ve smrti a že i „sochy se někdy lámou a rozdělují touhou na dvě půlky“.

Seferisovým básnickým ideálem stala se prostá, ze srdce vyvěrající a moudrá promluva. Někdy mu stačí pouhé slovo, aby zneklidnil nebo dojal čtenářovo srdce. Pouhé slovo nebo jméno, třebaš ne jeho, ale převzaté odjinud. Jedna z nejlepších jeho básní — *Asinský král*, je inspirována místním jménem Asiny z Homérovi: „Asinin te ... Asinin te ...“. Tento básníkův dramatický návrat do minulosti je podstatou jeho humanismu. Podstata řecká, humanistická, prostá a přirozená:

*...
neznámý, zapomenutý, všemi i Homérem,
jen jediné slovo v Iliadě a ještě neurčitě,
pohozeně tu jako zlatá pohřební maska.*

*Asinský král — prázdná pod maskou,
všude je s námi, všude je s námi jen v jediném slově:
Asinin te ... Asinin te ...
...*

*A básník pomalu kráčí, dívá se na kameny
a znovu se ptá,*

*žije-li
v těchto rozpadlých obrysech
mezi vrcholky, hroty, srázy a ohyby,
žije-li zde,
kde se kříží cesta deště, větru a zkázy,
žije-li pohyb tváře, projev něhy,
výrazy, kterých tak podivně ubývá v našem žití,
výrazy, z nichž zbyly stíny vln a myšlenky
velikosti moře,
či snad nezbylo nic, než tíha,
zármutek tíhy živé bytosti,
...*

V Seferisovi má novořecká poezie jakéhosi „stále putujícího Odyssea“, člověka, který neúnavně zápasí celým svým bytím, který promlouvá k lidem jazykem prastarým a zároveň současným. Seferis dovede okusit a popsat slanost mořské vody, napjaté plachty i lodní kotvy, hořká a moudrá slova bělovousého Odyssea, dovede chápat člověka. Jeho poezie je nejlepší syntézou Řecka a Evropy, vzájemnou plastickou regenerací Řecka a Evropy, jaké dosáhl sotva kdo jiný ve světové literatuře.

Každý národ má své dějiny a své bájesloví. Čím větší vzdálenost a lidská hloubka nás od nich dělí, tím významnější a bohatší může být poezie, která jich bude moci využít. Seferis spojil svou vlastní mytologii s mýty a ohlasy řeckých dějin, se symboly osob a hrdinů, s památkami i jejich úlomky, s událostmi a perspektivami, které mohou zaujmout nejen každého Řeka, ale i každého kulturního Evropana. Seferisova poezie dovedla spojit starořeckou krásu, její kánony s úsměvy nesmrtelných, s těly Karyatid, s mytickou krásou Heleny, s krásou antických mudrců. Z dálek minulosti ožívají Odysseus i slepý Oidipus, který „vidí slzy a smích vln odrážet se v jeho krvi“, i podivný Sókratés ze závěru Platónovy Obrany.

Kdyby mohly promluvit dokonale krásné sochy řeckých mudrců i mladých hrdinů, snad by řekly ústy básníka:

*Když plynou léta,
množ se soudci, kteří tě odsuzují,
když plynou léta a rozmlouváš tišeji,
vidíš slunce jinýma očima,
víš, že ti, kteří zůstali, lhali
o pomatené mluvě těla, o krásném tanci,
který končí v nahotě.*

*Tak, jako když v noci odbočuješ do pusté ulice
a náhle spatříš svit očí jakéhosi zvířete,
které se dokonce ztratily a ty cítíš, že máš oči,
díváš se na slunce a pak se ztrácíš ve tmě,
dórský chitón,
jehož se dotkly tvé prsty a jenž zvrátnil se jak hory,*

*jak mramor ve světle, jeho hlava je však ve tmě.
A vidíš ty, kteří opustili bojště,
aby vzali luku
a zbili dobrovolníka marathónské cesty,
který rovněž viděl luk tonout v krvi,
viděl, že svět se zmenšuje jako Luna
a jak uvádají vítězné zahrady.*

*Vidíš je ve slunci, za sluncem
a vidíš děti, které dělaly pastýřské hole,
jdou jako vřetena a ještě mávají,
těla nahá, ponořující se do černého světla
s mincí v zubech ještě se koupající,
když smích zlatými jehlami šije plachty
a dřeva mokrá a obrovské barvy,
ještě nyní sestupují kolmo
k oblázkům hlubin
ty bílé flakóny.*

A kdyby táž postava z mramoru promluvila o lásce, její slova by vyvěrala z hloubi bolu slepců, z potlačovaných vášní věků. byla by plná nesčetných

starých vzpomínek i tragické odvahy, s jakou se vrhá znova do života, aby jej znovu prožila od začátku, majíc veškerou zkušenost minulosti:

*Zazpívej malá Antigono, zazpívej, zazpívej...
Nevyprávím ti o tom, co bylo, mluvím o lásce,
ozdob své vlasy trny slunce,
temná dívka,
neboť srdce Skorpiovo zavládlo,*

*už odešel tyran z nitra člověka
a všechny dcery moře, Nereidy, Graia
běží k svatojánským muškám vyschlého moře,
kdo ještě nikdy nemiloval, bude milovat
ve světě...*

Po nástupu Metaxasovy fašistické diktatury r. 1936 stával se život v Řecku stále více nesnesitelným. Proto básníková láska k rodné zemi zní tak vroucně a zároveň tak bolestně: „Ať cestuji kdekoliv, Řecko mě zraňuje“ — zpovídá se v jedné ze svých básní — „Loď, která pluje, nazývá se AGÓNIE 1937“. Loď připomíná svět, který se řítí do zkázy II. světové války. Odraz politické skutečnosti v básníkově zemi i ve světě. O necelé dva roky později se Československo vzdává Hitlerovi bez odporu. Seferis píše 16. března 1939 báseň, nazvanou *Jaro po Kristu*, v níž odsoudil postoj českých vládních činitelů (starců — jak je nazývá), kteří symbolizovali útěk před nebezpečím a ztělesňovali zradu.

Později přišla II. světová válka. Seferis z Řecka emigroval. Nejprve do Egypta, pak do jižní Afriky, na Střední východ. Své osobní drama i drama světa zachytil ve skladbě *Stařec na břehu řeky*, která je nejlepší básní sbírky *II. palubní deník*. Je to sám básník, stojící na břehu Nilu, který zůstal věren svému humanismu, své víře v člověka, v budoucnost a v prosté slovo poezie. „Musíme vědět, že jdeme dál,“ napsal. Proto básník „přemýšlí o veliké řece, o myšlence,“ která by „protékala mezi lidmi“. Své lidské i básnické krédo vyjádřil ve verších:

*...
nechci nic více,
než promluvit prostě a s láskou,
neboť i píseň jsme naložili tolika hudbami,
že pod jejich tíhou pomalu klesá
a naše umění jsme ozdobili tak,
že jeho tvář je rozetřaná zlatem.
Je čas říci svých pár slov,
neboť naše duše na zítřek napíná plachty.*

ТРАДИЦИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ В ТВОРЧЕСТВЕ Г. СЕФЕРИСА

Вопросы новой греческой литературы, особенно новейшего периода, до сих пор, к сожалению, недостаточно теоретически разработаны.

Автор статьи делает попытку анализировать творчество удостоенного в 1963 году Нобелевской премии современного греческого поэта Георгоса Сефериса (1900—1971). Он обращает внимание главным образом на те произведения поэта, в которых современность изображена в образах греческой мифологии и дает их подробную литературно-критическую характеристику. В статье подчеркнуты омирские традиции в новогреческой литературе вообще и в поэтическом творчестве Г. Сефериса в частности.